

ЦЪРКОВНАТА СЛУЖБА НА СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ – БОГОСЛУЖЕБНИ И ДУХОВНО-ПРАВСТВЕНИ АСПЕКТИ

гл. ас. д-р Стефан Ненчев Стефанов

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

THE CHURCH-SLAVONIC OFFICES OF SAINTS CYRIL AND METHODIUS - LITURGICAL AND SPIRITUAL-ETHICAL ASPECTS

assist. prof. Stefan Nenchev Stefanov

Constantine of Preslav University of Shumen

РЕЗЮМЕ: В статията се прави анализ на богослужебните последования на светите братя Кирил и Методий на църковно-славянски език, които са част от техния литургичен култ и се използват в съвременното богослужение в Дена на Светите братя Кирил и Методий. Редактирането и адаптирането за съвременната богослужебна употреба на църковнославянската служба за 11 май на св. св. Кирил и Методий е извършено от епископ Партений Левкийски. Богослужебните последования са включени в църковната богослужебна книга, озаглавена „Литургични богослужения“ за цялата година, за живота на равноапостолните славянски учители. Книгата е съставена и издадена от Светия синод през 1958 г.

Ключови думи: *службата на Кирил и Методий, Партений, епископ Левкийски, църковна богослужебна книга, Църковно-славянски език.*

ABSTRACT: The article analyzes the office of Saints Cyril and Methodius in the Church-Slavonic language, which are components of their liturgical cult. They are used in contemporary worship in the day when their memory is celebrated: 11th May. The adaptation of the Church-Slavonic offices for contemporary liturgical use was made by Bishop Partenii of Leuka. The office are included in the church liturgical book titled Liturgical Services for the whole year with the lives of the holy equal to apostles Slavonic educators which he compiled and which was published by the Holy Synod in 1958.

Keys words: *the office of Saints Cyril and Methodius, Bishop Partenii of Leuka, the church liturgical book, the Church-Slavonic language.*

Светите братя Кирил и Методий и техните ученици в България завещават на своите последователи велико християнско наследство, което придава духовен облик както на църковната мисия сред нашия и другите славянски народи, така и на характера на самата българска култура. На първо място чрез извършения подвиг на превода на Евангелието и цялото Свещено Писание, а така също и на духовно-поучителна и богослужебна църковна книжнина на говоримия тогава

славянски и старобългарски език, те създават изцяло нова писмената култура и полагат основите на славянската литература. С това се утвърждава правото и възможността да се използва този разбираем за новопокръстените славянски народи език писмено и говоримо в християнското просвещение и да се въведе в богослужбена употреба един изцяло нов за тогавашното време официален църковен език. На 11 май Българската православна църква празнува деня на светите братя Кирил и Методий и тържествено възпоменава тяхното равноапостолно и просветителско дело.

В Русия празникът бил възстановен за честване по инициатива на славянофилите И. Аксаков, С. Хомяков, А. Рачински и др. През 1862 г., когато се отбелязвало едно хилядолетие от създаването на славянската азбука в църквата на Московския университет, било извършено първото тържествено богослужение, посветено на солунските братя. *„Българите като че ли по-рано се пробуждат от тази забрава на своите първоучители. След като отец Паисий Хилендарски ги изтъква като първокласни светци на българския род в своята „История славяноболгарская“, постепенно се стига до ежегодното честване на тяхната памет на 11 май. Има сведения, че още през 1849 година се празнувал този ден на българска земя като голям празник, докато постепенно това начало се разпространява по всички български краища и този празник става знаме на българско национално самосъзнание още далеч преди освобождението от турско робство”* [Партений, епископ Левкийски 1958:8].

Култът към светиите предполага богослужебната им прослава и богослужебното им празнуване, за което е необходимо наличието на църковни служби. Те представляват особен вид химнографски творения. Съдържат всички необходими текстове, които се интегрират в съответното богослужебно последование, например във вечернята [за вечернята като първа църковна служба от денонощния богослужебен кръг вж. Вениамин (Румовский), архиепископ 1999:73-100] или в утренята [за утренята вж. пак там, 107-123]. По този начин, заедно с непроменящите се (константни) текстове (четива и песнопения) от *Часослова* [за *Часослова* като църковно-богослужебна книга вж. Чифлянов 1997:82], конструират цялостна и завършена богослужебна структура. Църковнославянските служби на св. св. Кирил и Методий са съществен и неотменим компонент от съвременния им богослужебен култ.

Редактирането и адаптирането за съвременна богослужебна употреба на църковнославянската служба за 11 май на св. св. Кирил и Методий е извършено от епископ Партений Левкийски в съставената от него и издадена от Светия Синод през 1958 г. църковно-богослужебна книга, озаглавена *„Богослужебни последования за цялата година с житията на светите равноапостолни славянобългарски просветители”*. През 2008 г. Зографската света обител издаде сборник с църковни служби на българските светии. В него беше включена същата църковна служба, заимствана от изданието на епископ Партений.

В предговора към сборника с църковни служби, издаден през 1958 г., епископът информира за своята редакторска дейност, която е била с цел да се преодо-

леят грешките, несъвършенствата и непълнотите в предишните църковни служби на славянските просветители. В тази връзка епископ Партений пише: „Службата за 11 май заимствувах из второто издание на св. Иоановите служби от отца Неофита Рилски и из туку-що поменатото руско издание (става въпрос за следното издание на църковната служба на св. св. Кирил и Методий: *Службы преподобнымъ отцемъ нашимъ равноапостолнымъ Мефодию и Кириллу, учителемъ словенскимъ. Санкт Петербург, 1885. – б. м). Главните недостатъци на тази служба се състоят в това, че са много дълги отделните песни и че над тях не са указани подобните мелодии за музикалното изпълнение, а са означени само гласовете. Аз се постарях да отстраня тия недостатъци с една основна преработка, стегнах излишното многословие, а отделните песни пригодих към подобно песнено изпълнение. Така се получи една бисерна служба. Единствената литийна „Слава” заимствувах от изданието на отца Неофита Рилски, чието творение трябва да е тя, като я подложих на основна преработка ...” [Партений, епископ Левкийски 1958:13].*

Освен богослужебното честване на съответния празник, почитането на светите мощи (облагодатени свети останки на тела) също е компонент от култа към Божиите угодници. Почитането на светите мощи е един от отличителните белези на Православната църква и е свързано с уникалната и срещаша се само в православието идея за обожението, за преобразеното в Светия Дух творение, явяващо се икона на Светата Троица; за обожението, като възможност за оличностяване в Христа, за „участие в божественото естество” (1 Петр. 4:2), за изобразяване и иконизиране на Христос в човека.

Мощите (на гр. *λείψανα*, на лат. *Reliquiae*) са останки на светците, почитани от светлата Църква, изпълнени с благодат за чудотворство. Почитта на светите мощи води своето начало от християнската древност и е свързана с благоговейното отношение към телата на мъчениците и формирания им богослужебен култ. Църковният историк Евсевий Кесарийски споменава, че след мъченическата смърт на св. Игнатий Богоносец вярващите събрали тленните му останки, които не били изядени от зверовете, пренесли ги в Антиохия и тук ги пазели като „по-ценни от скъпоценни камъни и по-изпитани от злато” [Цит. по Стефанов 2011:6].

Светите мощи се съхраняват и почитат с духовно-нравствени и литургически цели. Според учението на Православната църква те се явяват носители на благодатна сила, която Бог преподава на вярващите посредством телесните останки на светите Божии угодници. Чудотворството на мощите се дължи на обитаващата в тях Божия благодат както свидетелства преп. Ефрем Сирий: „*Виждаш ли живот в останките на мъчениците? Кой няма да повярва, че те са живи? Те са силни твърдини, които защитават от хищниците и са укрепление на града, което предпазва от завоеватели. Високи и непоклатими стълбове са за идващите при тях, защото избавят от погубващите и смъртта не се приближава до тях ... Бог обитава в тях и чрез Него те извършват всички чудеса*” [Св. Ефрем Сирий 1851:232].

Във връзка с почитта към светите братя сред гръкоезичното паство на Охридската архиепископия интересни са проучванията на Константин Нихоритис. Той констатира, че не са известни богослужбни текстове, съставени на гръцки език, за солунските братя св. св. Кирил и Методий през IX-X век. През този ранен период не е било възможно да съществува почитане и богослужбен култ към двамата светци-просветители, защото са липсвали елементите, свидетелстващи за тяхната святост, т. е. наличие на гроб или на свети мощи.

Различна е била съдбата на Наум и Климент – ученици на светите братя. За установяването на почитта към тях без съмнение спомогнало съществуването на гробовете, на мощите им и на храмовете, посветени на тях. Те са непосредствени свидетелства за тяхната святост. Култът към св. Наум и към св. Седмочисленици в Гърция е бил разпространен там, където се е простирал диоцезът на Охридската архиепископия. През XVII и XVIII в., и по-специално по времето, когато митрополит на Сятиста е Зосима (бивш Охридски архиепископ), се строят и се възстановяват много църкви. На споменатия митрополит принадлежи заслугата за разпространението и утвърждаването на почитта към св. Седмочисленици в Сятиста. Изводите, до които достига гръцкия богослов, са, че „*богослужбни текстове в чест на св. Наум и на св. Седмочисленици, създадени в Охрид, в Мосхопол, в Берат и в Корча, като цяло са продукт на Balkania Orthodoxa, Балканското православие, тъй като те са възникнали от единната балканска традиция на гръцки език и са адресирани към паството на Охридската архиепископия, което тогава е било многонационално и предимно с гръцка просвета*” [Нихоритис 2007:552].

На първо място с най-голяма честотност в църковната служба на св. св. Кирил и Методий се среща понятието „*светлина*” и нейните производни. Темите за светлината и просвещението са водещите в църковната служба на равноапостолните просветители. Православната традиция под светлина разбира не физическата, а Божествената, нетварната, таворската светлина. Така например, св. Климент Охридски в своите слова, за да изрази Божията същност, употребява светоотеческия символ – „*светлина*”. „*Бог е светлина вечно съществуваща, свършена, неприкосновена, непостижима и недосегаема. Над нея никой не може да се издигне, нито пък някой може да я обхване, защото нищо не е, не е било и не ще бъде по-високо и по-велико от нея. Само Тя единствено познава Себе Си, такава, каквато е: само Тя съзерцава и обхваща Себе Си, като показва малко от същността Си на ония, които са извън нея. Никой не е виждал или слушал, нито някой може да види Бога в неговата същност*” [Св. Климент Охридски 1970:188].

Бог е абсолютната Светлина, която просвещава човеците. Това е разбирането на Древната Църква. Св. Дионисий Ареопагит пише: „*Божествената Светлина се разпространява между всички същества по волята на Промисъла, според тяхната мярка на приемане. И така за всички освещавани същества извор на светлина е Бог по природа, същностно и собствено като същност на Светлината, Причинител за нейното битие и съобщаване*” [Святой Дионисий Ареопагит

1995:50]. По подобен начин пише и св. Григорий Богослов: „*Този Бог за съществуващите същества Сам е Светлина, а не някой друг, понеже необходима ли е вторична светлина за тези, които притежават най-висшата Светлина?*” [Цит по Хубанчев 1987:21].

В „Слово за Рождество Христово”, написано под силното влияние на св. Григорий Богослов, Охридският светител Климент също потвърждава: „*Отец е светлина, и Син е светлина, и Светият Дух е светлина. Всичко това е една светлина, както казват и светите отци, които са разбирали това с разум и чрез видение; и не само чрез разума, но в действителност те разбираха това чрез божествено известяване, бидейки по-силни и по-богати по ум. Ако някой казва, че е видял или узнал нещо друго, което да стои над Бога, той нито е узнал, нито е видял Самия Него*” [Св. Климент Охридски 1970:165]. За даруването на тази светлина се моли св. Ефрем Сирин: „*Господи! Да сияе върху нас видимата светлина на Твоята човешка природа. Да сияе и скритата светлина на Твоето величие. Едната светлина да се съчетава с другата светлина и да възсияе върху нас Слънцето на правдата*” [Св. Ефрем Сирин 1851:381].

Църковно учение за Бога като Светлина обширно е разкрито и богословски обосновано в творенията на св. Методий Олимпийски (Патарски): „*Радвай се и свети Йерусалиме, понеже дойде твоята светлина*” (Ис. 55:1) – пише той. *Светлина винаги съществуваща, Светлина вечна. Светлина най-висока. Светлина невестествена, Светлина единосъщна на Бога Отца, Светлина съществуваща в Духа и в която (пребивава) Отец, Светлина просветила света. Светлина над космичното и намиращото се в света*” [Цит по Хубанчев 1987:21]. Сам Бог е светлина, озаряваща цялото творение. Затова и св. Климент Охридски заключава: „*От Тебе, Дарителю на светлината, всичко се просветлява*” [Св. Климент Охридски 1970:84]. Тази светлина е свърхразумна и свърхсетивна реалност, свята и непостижима тайна. Тя е символ на непознаваемата Божествена Същност, която винаги остава напълно недостъпна за човешкото познание. Следователно спрямо Самата съкровена Божия Същност е налице абсолютна непознаваемост. Паралелно с това обаче познаваемостта на Божиите енергии в творението разкрива възможността да се постигне истинско знание чрез разума както за Бога като трансцендентна духовна действителност, така и за обективно съществуващата материален свят.

Просвещението не се възприема само като разпространение на грамотност и образование, а като освещаване на цялостния човек със светлината на Христовата вяра. В този смисъл в църковната служба св. св. Кирил и Методий се споменава, че те са просветили „*със светлината на Евангелието*” славянските народи, потрудили са се в просвещението на славяните „*със светлината на богопознанието*”. В литийната стихира на вечернята се говори, че са просветили народите „*със светлото кръщение*” [Партений, епископ Левкийски 1958:98]. Налице е и упоменаването на факта, че светите братя са просветили славяните със славянската писменост, но последната е била само средство за просвещение с Христовата вяра. За просвещение в този смисъл се споменава двадесет и един

път в текста на службата. Равноапостолите не само са просвещавали другите, но те самите „са се устремили към Непрестъпната светлина” и пребивават в нея [Пак там].

Подвигът на светите мъченици и другите категории светии в творенията на светите отци и в православната химнография винаги се озарява от светлината на Светата Троица и е съпътстван от благодатта на Светия Дух. Например, св. Григорий Нисийски в своето „Похвално слово за първомъченика архидякон Стефан” казва: „Описанието делата на Стефан говорят не, като че съзрял видението вследствие на своя особена сила или е бил изпълнен с ангелска помощ. Какво се говори? „А Стефан, изпълнен с Дух Свети (...) видя славата Божия”, Единородния Син Божий (Деян. 5:55). Не може, както говори пророкът, да се види другояче светлината, освен да се види посредством светлината, понеже „в Твоята светлина, говори, ние виждаме светлина” (Пс. 35:10) ... Стефан гледа Божеството не като се осланя на човешката природа и сили, но изпълнен с благодатта на Св. Дух, с която той се издигнал до съзерцание на Бога. Понеже, ако без Духа не може никой „да нарече Исуса Господ” (1 Кор. 12:3), то как говори апостолът, без да разбере славата на Отца. Ясно се открива, че където е Духът, там се вижда и Синът и заедно се съзерцава славата на Отец”. [Цит. по Марчевски 2001:154].

Например, подвигът на св. мъченик Николай Софийски е съпътстван и подкрепян от благодатта на Светия Дух. Това е отразено в неговия тропар: „С блясъка на Духа си се обогатил, славне, и оттук си приел преславно дръзновение; мъжествено си изповядал пред съдилището единосъщната Троица ...” [Часослов 1929:175]. Светият Дух възгаря в сърцата на мъчениците и подвижниците Божествената любов като особен дар. В тропара на св. преподобномъченик Онуфрий Габровски се пее: „Невещественният огън на Господнята любов беше запалена в твоето сърце ...” [Часослов 1941:235]. Чрез богослужebните последования и църковните песнопения Светият Дух винаги води вярващите „само към един живот – чист и свят, все повече ги възвисява в делото на нравственото съвършенство. Ето защо Църквата говори: „Чрез Светия Дух се оживява всяка душа и с чистота се възвисява (Неделна утрень, 3 антифон, гл. 4)” [Серафимъ (Соболевъ), архиепископъ 1943:186].

На второ място по честотност на споменавания в църковната служба на светите братя е премъдростта. В тази връзка текстът на втория тропар от трета песен на канона гласи: „Този, Който в древност показа на Йаков в сънно видение стълбата, достигаща до небесата, Той Същият и тебе, свети Кириле, още като младенец в дивен сън те сгоди за девицата София, а тя бе седящата на Божия престол Премъдрост, Която те утвърди в любовта към Всевишния” [Миней 1987:412; Миней 1992:541]. Във втория тропар на песен първа от канона, съставен от московския митрополит Филарет, се споменава за видението, в което се явява девойката София, олицетворяваща премъдростта: „Богомъдри Кириле, Бог, на Когото са известни от вечност всичките му дела, те определи още от младенческа възраст да бъдеш почитател и служител на Неговата премъд-

рост, като в сънно видение ти показва сгодяването ти с девицата София. „София” означава премъдрост” [Минея 1987:411]. Във втория тропар на песен четвърта се пресъздава събитие, което има аналог в житието на св. Кирил Философ [Партений, епископ Левкийски 1974:55]. Когато бил изпратен да се обучава той се помолил да му даде Господ да разбере, кое е богоугодно и „заедно с външната философия, свише приел духа на Премъдростта и страха Божий, а счел за нищо земна мъдрост, възклицавайки: „Слава на Твоята сила, Господи!” [Минея 1987:413; Минея 1992:542]. Тук е изразен традиционният за византийското богословие възглед за разграничаването на външното знание или любомъдрието (философията) и вътрешната мъдрост, дарувана от Бога със съдействието на Светия Дух. Необходимостта от светско знание не се отрича от светите отци, но то трябва да се подчинява на висшата премъдрост, която произлиза от Бога. Светската мъдрост и знание се освещават и възвисяват, ако те са съгласувани и не противоречат на висшата божествена премъдрост.

На трето място по честотност на споменаванията в църковната служба заема „учителстването”, т.е. учителската дейност на светите братя, свързана с проповедта на християнството сред другите народи. Така например, във втората стихира на „Господи въззвах” братята са наречени „мъдри учители”, които съчетават мъдростта и учителството. Друга стихира назовава Кирил „златогворец” [Минея 1987:406], което насочва към асоциация със св. Йоан Златоуст и сравняване с него. Благодарение на свети Кирил и Методий, които са „работници на христовото лозе”, славянските люде са били „присадени” като дива маслина на доброплоден корен [Минея 1987:406]. Тук се съдържа скрита аналогия с написаното от св. ап. Павел в посланието му до Римляни: „Ако пък някои от клоните са се отчеснали, а ти, бидейки дива маслина, си се присадил на тяхно място и си станал съучастник на корена и на маслинения сок, то не се хвали пред клоните. Ако пък се хвалиш, знай, че не ти държиш корена, а коренът – тебе.” (Рим. 11:17-18). В друга стихира се говори, че те потърсили славянските като „загубената драхма”, за която се споменава в евангелието по св. Лука: „Или коя жена, имайки десет драхми, ако изгуби една, не запала светило и не помита къщата и търси грижливо, докле я намери? А като я намери, свиква приятелки и съседки и казва: порадвайте се с мене, защото намерих изгубената драхма. Такава радост, казвам ви, бива пред Ангелите Божии и за един каещ се греешник” (Лк. 15:8-10). В тропара на светителите са наречени още „равни по нрав на апостолите”, „учители на славянските страни”. По-нататък в текста на тропара се отправя молба „да утвърдят в православие и в единомислие всички славянски народи” [Минея 1987:409; Партений, епископ Левкийски 1958:99]. И така, като първоучители и учители светите братя се възпяват общо 14 пъти.

На четвърто място по брой на споменавания е равноапостолското им достойнство. Подвизите, които са извършили, се равняват на тези на Христовите апостоли. Вторият тропар на шеста песен на канона има отношение към св. Методий. Там фигурира следният израз: „Приел си, отче, еднаква на апостоли-те благодат на Светия Дух ...”. Според тропара, Методий е равноапостолен не

само заради това, че е проповядвал Божието слово като апостол, но и заради получената благодат на Светия Дух в същата мяра, както и апостолите в деня на празника Петдесетница. В същата степен това се отнася и за св. Кирил. В първия тропар на четвъртата песен на канона се говори, че Методий преобразувал храма на своята душа в жилище на Светия Дух [Миней 1987:413; Миней 1992:542]. Този момент е съзвучен със следните слова, отправени от св. ап. Павел към коринтяните: „*Не знаете ли, че тялото ви е храм на Духа Светаго, Който живее във вас*” (1 Кор. 6:19).

Във втората стиховна стихира на вечерната светителите се възпяват като „*равнопрестолни на апостолите*”. Вероятно съставителят на текстовете на богослужебното последование, възприема „*равнопрестолността*” в пряк смисъл: те ще седнат заедно с Христовите апостоли по време на Страшния съд, за да участват в съденето. [Миней 1987:408; Миней 1992:536]. В текстовете на църковната служба от апостолите се споменават Петър, Павел и Варнава. Варнава и Павел се споменават във връзка със събитие, за което се повествува в книгата „*Деяния на светите апостоли*”. Когато Христовите ученици се молели и постели в Антиохия, Светият Дух им казал: „*Отделете ми Варнава и Савла за делото, за което съм ги призвал*” (Деян. 13:2). В третия тропар на шеста песен на канона св. Кирил и Методий са сравнени с тези апостоли. Те също са избрани от Светия Дух, който ги е „*отделил*” от останалите и ги е насърчил да извършват делото, определено от Бога.

В четвъртия тропар на четвъртата песен от молебния канон за св. Кирил се констатира следното: „*Ти, премъдри, си се изявил като нов Павел, и целия свят си придобил за Бога*” [Миней 1987:421]. В една от стихирите, които се изпълняват след молебния канон, Кирил е назован „*втори Павел*” и „*ученик на Петър*”: „*О, втори Павле и ученико на Петър, в чийто град си пожелал да свършиши земния си път ...*” [Миней 1987:425]. Тук се има предвид кончината на Кирил в Рим. Аналогията със св. ап. Петър в най-силна степен е прокарана в шестата песен от канона на утренията. Във всичките три тропари, в ирмоса и в богородичния тропар се съдържа молението: „*Както Петър, Управителю (Водителю), ме спаси*” [Миней 1987:415].

На следващото (пето) място се нарежда защитата на св. Кирил и Методий на учението за Пресветата Троица. В текстовете те се представят като „*гръмогласни проповедници на Единосъщната Троица*” [Миней 1987:406; Миней 1992:534]. Благодарение на тях сме познали „*Вечностьъществуващата Троица, Отец, Син и Светий Дух*” [Миней 1987:406-407; Миней 1992:535].

Тропарът [за тропара като вид църковно песнопение вж. Иванов 2006: 317-318] по принцип в кратък и обобщен вид съдържа основните идеи на чествания празник и предлага обща визия за живота, делата и подвига на празнувания светец. Тесктът на трапара на светите братя е на гл. 4 и е следният: „*Като равни на апостолите и учители на славянските страни, Богомъдри Кириле и Методие, Владиката на всички молете, да утвърди в православието и в единомислието*

всички славянски народи, да умиротвори света и да спаси нашите души” [Партений, епископ Левкийски 1958:99; Минея 1987:409].

От канона на службата на славянските просветители по-долу представям текста на кондака, който заедно с икоса в съвременното богослужение очевидно се възприема като най-представителният текст на каноните. Кондакът и икосът се прочитат в реално богослужебно време дори и в случаите, когато се пропуска изпълнението на каноните. Кондак, гл. 3: *„Да почетем свещенната двоица, нашите просветители, които като преведоха Свещеното Писани, ни отвориха извора на богоразумието, от който черпим обилно. Просветени, ние ви ублажаваме Вас, Кириле и Методие, които предстоите пред престола на Всевишния и се молите усърдно за нашите души”* [Партений, епископ Левкийски 1958:106; Минея 1987:415].

За да бъдат в по-голяма степен възприети богословските и духовно-нравствени послания на църковнославянската служба за 11 май като химнографско поетическо произведение, изборно ще се позова и ще пресъздам цялостно отделни църковни песнопения от нея. Представям ги в собствен превод от църковнославянски на български език.

Първата стихира, която се изпълнява след константното песнопение на вечернята *„Господи възвах...”*, е на глас 2 със следния текст: *„С какви духовни песни да възвеличим богоумдрените учители, които по апостолски се потрудиха да просветят славянските люде със светлината на богопознанието. Те отвориха затворените пред него врати, изобретявайки славянските букви. Като влизаме през тези врати, разбираме тайната на Евангелието и получаваме от Христос голяма милост”* [Партений, епископ Левкийски 1958:95; Минея 1987:407].

Стихира *„Слава”* на *„Господи възвах ...”*, гл. 6: *„Дойдете вие, които почитате празника, с песни да възвеем равноапостолните наши славянски просветители и горещи застъпници, като казваме: Радвай се, Кириле, златоизкована флейта на богословието, който си изяснил тайната на Светата Троица и с това си затворил злохулните уста на агаряните. Развай се и ти, Методие, който заедно с него в единомислие си се подвизавал... И сега, отци всеблажени, не преставайте Христа Бога да молите да нас, които с вяра и любов ви прославяме”* [Партений, епископ Левкийски 1958:95].

Стихира *„Слава”* на стиховните стихире, която е на гл. 8, по следния начин възхвалява двамата светии: *„Радвайте се, вие двамата, двоица свещена, озарила ни със светлината на богопознанието. Радвай се, Кириле, който си извор на духовна мъдрост и си напоил погиващите от жажда славянски народи. Радвай се, Методие, който си драгоценна обител на молитвата и с търпението на земеделец си допринесъл да израсте семето на благовестието. Като стоите прославени пред Христа, молете се усилено, за да го възвеличаваме и превъзнасяме заедно с вас през всички векове”* [Партений, епископ Левкийски 1958:99].

На утринната служба, след изпълнението на константното песнопение *„Бог Господ и явися нам ...”* и след първото стихословие се изпълнява с пеене следният седален на светителите, който е на глас 3: *„Като предстоите пред жи-*

вотворящата Троица, която непрестанно славословят небесните ангелски воинства и която с висок глас сте проповядвали на народите, Кириле и Методие богомъдри, усърдно молете Христа Бога да ни дарува голяма милост” [Партений, епископ Левкийски 1958:100; Минея 1987:409].

След второто стихословие се изпълнява с пеене следният седален на гл. 3: „Да се възрадат днес славянските народи, които празнуват свещената памет на богоумъдрените учители. Те започнаха да извършват Божествената литургия на разбираем за тях език и да проповядват Евангелието, чрез което се откри непресъхващ кладенец с течаща вода за вечен живот. Като пием от нея, не преставаме да ги възхваляваме, молейки се усърдно да бъдат спасени душите ни” [Партений, епископ Левкийски 1958:100; Минея 1987:409].

Седален, който се изпълнява след полиелейните псалми и величанието на светиите, глас 8: „Дойдете гръмогласно да почетем с похвали нашите просветители, които нахраниха с манната на богомъдрото учение погиващите от глад за Божието слово славянски народи... И ние, приелите озарението на благочестието, с благодарност към тях възклицаваме: Вечнопрославяни Кириле и Методие, молете нашия Христос Бог да дарува прощение на греховете на нас, които с любов чествуваме драгоценната ваша памет” [Партений, епископ Левкийски 1958:101].

Стихира, която се изпълнява на утрения след прочитането на псалом 50: „Изля се благодат във вашите уста, преподобни отци. Вие сте били пастири на Христовата църква и сте поучавали словесните овци да вярват в Светата Троица, Която е единосъщна и е едно Божество” [Партений, епископ Левкийски 1958:101].

Първата хвалитна стихира, която се изпълнява в края на утрения след константното песнопение „Всякое дихание да хвалит Господа...”, е със следния текст: „Богомъдри Кириле и Методие, вие сте последвали стъпките на апостолите и сте се постарали да потърсите заблудените. Като орли високолетящи сте кръжали над славянските страни, озарявали сте ги със светлината на богопознанието и сте ги довели до Христос човеколюбеца. Молете го да бъдем избавени от тление и беди ние, които празнуваме вашата всепочитана памет” [Партений, епископ Левкийски 1958:109].

Богослужебната прослава и молитвеното възпоменание на светите братя има за съвременниците смисъла и значението на непрестанно възвръщане към извора на Кирило-Методиевото дело и постоянно утвърждаване в заветите на първоучителите. Защото духовно-просветната и спасителна мисия на Българската църква през вековете винаги е била свързана изконно и неразривно с делото на славянските учители, а верността към духа на това евангелизаторско дело е определяла насоките на нейното служение за благо на народа и спасението на духовните ѝ чедра.

Литература

1. Bibliya, sirech knigite na Sveshtenoto Pisanie na Vekhtiya i Noviya Zavet Izdanie na Sinod na Bulgarskata Tshurkva. C., 2010.
2. Veniamin (Rumovskii), arkhipeiskop. Novaya Skrijal: Obyasnenie o tsherkvii, o liturgii, i o vsekh slujbakh i utvarakh tsherkovnikh T. 1, M., 1999.
3. Ivanov, I. Mewhdu angelite i chobetshte. C., 2006.
4. Marchevski, Iv. Uchenieto za nesutvorenite bowhestveni energii i svetlini. Veliko Turnovo, 2001.
5. Nihoritis, K. Svetite sedmochislenitsi v gruskata traditsiya (Novi momenti). – B: 6. Kirilo-Metodievski studii. T. 17, C., 2007.
6. Mineya. M., 1987.
7. Mineya. Moskovskii Sretenskii monastir, 1996.
8. Partenii, episkop Levkiiski. Bogoslujebni posledovaniya za tshyalata godina s jitiyata na svetite ravnoapostolni slavyanobulgarski prosvetiteli. S., 1958.
9. Partenii, episkop Levkiiski. Zhitiya na bulgarskite svetii (v novobulgarski prevod). T. I, C., 1974.
10. Prepodobnii Efrem Sirin. Tvoreniya. Ch. 6. M., 1851, 232.
11. Sv. Kliment Okhridski. Slova i poucheniya (prevod ot starobulgarski arkhimandrid d-r Atanasii Bonchev). C., 1970.
12. Sv. Efrem Sirin. Tvoreniya. T. VI, Moskva, 1851.
13. Svyatoi Dionisii Areopagit. O Nebesnoi ierarkhii. SPb, 1995.
14. Serafim (Sobolev), arkhipeiskop. Iskajenie pravoslavnoi istin v ruskoj bogoslovskoi mysli. Sofiya, 1943.
15. Slujbi na bulgarskite svetii. Sveta Gora, Aton, 2007.
16. Slujby prepodobnym otshem nashym ravnoapostolnym Mefodiyu i Kirillu, uchitelem slovenskim. Sankt Peterburg, 1885.
17. Stefanov, St. Za svetite moshti (dogmaticheski, bogoslujebni i dukhovno-nravstveni aspekti). Sofiya, izd. Tola, 2011.
18. Khubanchev, A. Problemi na bogopodnaniето. – Dukhovna kultura, 1987, № 5.
19. Chasoslov. S., 1929.
20. Chasoslov. S., 1941.
21. Chiflyanov, Bl. Liturgika, e. C., 1997.